

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain ja taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain ja taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain muuttamisesta (HE 69/2020 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Anne Rothovius, työ- ja elinkeinoministeriö (etäkuuleminen)

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Tilastokeskus
- Valtiokonttori
- Verohallinto
- Pirkanmaan TE-toimisto
- Energiavirasto
- Innovaatorahoituskeskus Business Finland
- Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
- Finnvera Oyj
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annettua lakia ja taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annettua lakia.

Esityksen tavoitteena on tiedolla johtamisen parantaminen siten, että laajennetaan yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmää valtion myöntämien yritystukien tiedoilla.

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2020 vp

Yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetussa laissa velvoitettaisiin valtion viranomaiset ja niiden puolesta tukea myöntävät yhteisöt ja säätiöt tallettamaan tiedot myöntämistään ja maksamistaan EU:n toiminnasta tehdyssä sopimuksessa tarkoitetuista eräistä valtiontuista yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään. Velvoite ei koske maa- ja metsätalouden alkutuotantoa eikä kalataloutta. Laissa säädetään myös tukiviranomaisen oikeudesta luovuttaa yritystukitietoja toiselle tukiviranomaiselle salassapitosäännösten estämättä. Työ- ja elinkeinoministeriö velvoitettaisiin luovuttamaan yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään talletetun julkaisu- ja avoimuusvelvoitteen alaisen tuen myöntämistä koskevat tiedot Euroopan komissiolle siltä osin kuin se on tarpeen EU:n valtioneukisääntelyyn sisältyvän julkaisu- ja avoimuusvelvoitteen täyttämiseksi. Lisäksi tietoja saa luovuttaa Tilastokeskukselle tilastojen laatimiseksi.

Taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annettuun lakiin lisättäisiin informatiivinen viittaus tukiviranomaisen velvollisuudesta tallettaa kyseisten valtioneukien tiedot yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2021.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen keskeinen sisältö. Ehdotetun lainsäädännön myötä valtion viranomaiset ja niiden puolesta tukea myöntävät yhteisöt ja säätiöt velvoitetaan tallettamaan tiedot myöntämistään ja maksamistaan valtiontuista yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmään. Laissa säädettäisiin lisäksi tukiviranomaisen oikeudesta luovuttaa yritystukitietoja toiselle tukiviranomaiselle salassapitosäännösten estämättä. Uuden sääntelyn johdosta yrityspalveluihin liittyvät tukitiedot tulevat olemaan keskitetysti työ- ja elinkeinoministeriön omistamassa asiakastietojärjestelmässä.

Talousvaliokunnan saamien asiantuntijalausuntojen mukaan lakiesitys parantaa tietojen yhteiskäyttöä ja tiedolla johtamista, tukijärjestelmien läpinäkyvyyttä ja tukien vaikuttavuuden arviointia edistämällä ajantasaisen ja oikean tiedon saantia myönnettyistä ja maksetuista tuista. Lakiesitys vähentää sekä viranomaisten että yritysten hallinnollista taakkaa.

Valtioneukisääntely. Valtioneukisääntelyn kansainvälisesti laajalti (OECD, EU, kansalliset lainsäädännöt) hyväksyttynä lähtökohtana on, että julkistaloutta ei tule käyttää yritystoiminnan tukemiseen. Tästä peruseriaatteesta on kuitenkin useita poikkeuksia, joista osa on pysyviä tai teknisestä määräaikaaisuudestaan huolimatta tosiasiallisesti pysyviä. Lisäksi nyt vallitsevien epätavannaisten olosuhteiden aikana tätä pääsääntöä on pidetty perusteltuna huojentaa viruspandemian talousvaikutusten lieventämiseksi: EU:n komissio on halunnut mahdollistaa erityisesti sellaiset tuet, joilla nopeutetaan covid-19:ään liittyvien tuotteiden tutkimusta, testausta ja valmistusta, suojellaan työpaikkoja ja tuetaan edelleen taloutta käynnissä olevan kriisin aikana.

Kevein tapa huomioida EU:n valtioneukisäännöt on myöntää tuki vähämerkityksistä eli ns. de minimis -tukea koskevan säännön perusteella (komission asetus 1407/2013). Enintään 200 000 euron määrään kumuloituva tuki, joka myönnetään yritykselle kolmen peräkkäisen verovuoden kuluessa, on katsottu merkitykseltään niin vähäiseksi, ettei siitä tarvitse tehdä ennakkoilmoitusta

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2020 vp

komissiolle. Tuki voi olla lähtökohtaisesti tarkoitettu mihin tahansa yrityksen kustannuksiin, kunhan yrityksen eri lähteistä saaman de minimis -tuen kokonaismäärä ei ylitä enimmäismäärää.

Ehdotettu sääntelynmukainen ilmoitusvelvollisuus koskee vain valtion viranomaisia tai niiden puolesta tukia myöntäviä toimijoita. Vaikka lakiesitys laajentaa vähämerkityksisten (de minimis) tukien raportoinnin kattavuutta, muutosten jälkeenkään ei vielä muodostu valtakunnallista vähämerkityksisten tukien rekisteriä. Tällä hetkellä tukiviranomaisten välillä ei vielä ole automatisoitua tukitietojen välittymisen mahdollisuutta. Käsillä oleva lainsäädäntöehdotus ei yksin riitä poistamaan tätä ongelmaa. Asiantuntijalausuntojen perusteella talousvaliokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että jatkossa velvoite tulisi laajentaa koskemaan myös kuntia.

Tällainen, vain valtion myöntämiä tukia koskeva rekisteri ei siten täyttäisi komission vähämerkityksisestä tuesta annetun asetuksen (EU N:o 1407/2013) 6 artiklan 2 kohdan mukaista vaatimusta vähämerkityksisen tuen keskusrekisterille. Esityksen mukaan perustettava rekisteri ei siten vapauttaisi viranomaisia kysymästä edelleen ennen jokaista de minimis -tuen myöntöpäätöstä yrityksen tukikumulaatiota. Talousvaliokunta huomauttaa, että esityksessä kuvatut hyödyt saavutetaan täysimääräisesti vasta, kun keskitetty rekisteri on toiminnassa komission vaatimusten mukaisena.

Ottaen huomioon, että valtioneuvoston sääntely on unionitasoisena kaikissa jäsenvaltioissa sovellettavaa ja että tukien saajilla voi olla myös valtioiden rajat ylittävää toimintaa, talousvaliokunta pitää tärkeänä, että nyt käsillä olevan kaltaisten tietovarantojen rajapintoja kehitetään myös muiden jäsenvaltioiden kansallisiin vastaaviin järjestelmiin siten, että tieto eri jäsenvaltioista saaduista tuis-ta olisi oikea-aikaisesti muun muassa de minimis -seurannan käytössä.

Tietoturva ja -suoja. Rekisteröityjen toimijoiden oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että tekniset järjestelmäratkaisut pystyvät takaamaan sen, että laajan viranomaisjoukon käyttöön tuleva tieto on oikeansisältöistä ja ajantasaista. Järjestelmän tulee mahdollistaa virheellisten tietojen nopea korjaaminen sekä tuottaa lokitietoja tehdyistä toimenpiteistä. Vaikka järjestelmään talletetaan tietoja yrityksistä eikä henkilöistä, tulee myös henkilö- tai arkaluontoisten tietojen suoja varmistaa.

Palveluiden tehostuminen. Yhteinen tietokanta kootessaan kaikki asiakas- ja tapahtumatiedot yhteen lieventää nykytilan ongelmaa, jossa yrityksille kohdennetaan osin päällekkäisiäkin palveluita. Yhteinen yritystukitietokanta mahdollistaa uudella tavalla myös yrityspalveluiden verkostomaisen toiminnan; yritysten kasvun ja kannattavuuden edellytyksiä tuetaan viranomaisten erilaiset resurssit ja valtuudet huomioiden.

Yritystukien vaikuttavuus. Talousvaliokunta huomauttaa, että ehdotetun lainsäädännön yksi keskeinen tavoite on tukien vaikuttavuuden ja julkisten varojen tarkoituksenmukaisen käytön varmistaminen. Tähän liittyen on olennaisen tärkeää, että yritystukien tilastoaineisto on sujuvasti myös tutkijoiden käytettävissä. Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että esitys parantaa tukijärjestelmän läpinäkyvyyttä ja tukien vaikuttavuuden arviointia sekä seuranta.

Talousvaliokunta puoltaa esityksen mukaisen lainsäädännön hyväksymistä muuttamattomana.

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2020 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 69/2020 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen.

Helsingissä 24.9.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juhana Vartiainen kok
varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väättäinen sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Olli Immonen ps
varajäsen Hilikka Kemppi kesk
varajäsen Raimo Piirainen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller